הביקור השני שלי אצל הרבי

תשרי תשל"ז

נרשם ע"י

הרב **ישראל נח** שי' **וואגעל**

תשרי תשפ"ז – חמישים שנה

בס"ד.

בעז"ה ארשום את ביקורי השני שזכיתי להיות אצל הרבי, תשרי תשל"ז.

מכיון שלא זכינו ליחידות בשנה שעברה אחרי סוכות תשל"ו, זכיתי ואבי שלח אותי לרבי למשך תשרי תשל"ז, כדי שאזכה להיות גם ביחידות.

ביום הראשון של סליחות, נסענו כמה בחורים ביחד מלונדון לניו יורק. למחרת בבוקר יום שני דסליחות קמתי מוקדם ורצתי למקווה כי ידעתי שמתחילים להגיד סליחות בשעה 7:00. כשעברתי את 770 לחצות את איסטרן פארקוויי להגיע למקווה של קרעסטיר, ראיתי איך שהמכונית של הרבי מגיע ל-770. כל הרחוב נעצרה וראיתי איך שהרבי יצא מהמכונית ונכנס ל-770. זה כבר שנה מאז שראיתי את הרבי בפעם האחרונה, ומאוד שמחתי לראות את פני קדשו המוכרות, אבל הרגשתי לא טוב מזה שראיתי את הרבי כשעדיין לא טבלתי. חציתי את איסטרן פארקוויי ורצתי למקווה. בתוך המקווה ראיתי אחד מהחברים שלי (ל.ס. שי') וצעקתי לו שהרבי כבר הגיע ל-770. מיד כל אלו שהיו במקווה התחילו להזדרז כדי להגיע לסליחות בזמן. התחילו להגיד סליחות ב-7:00 וגמרו ב-7:30.

מיד אחרי סליחות עלינו לזאל הקטן, כי שם התחילו מיד להתפלל שחרית. בשעה 8:00 יצא הרבי לשמוע קריאת התורה. היה תור די ארוך של אורחים שרצו לברך ברכת הגומל וגם אני הצטרפתי. (הפעם נזהרתי מאוד שלא להסתכל על הרבי בשעת ברכת הגומל, כבר למדתי לקח משנה שעברה). (כמה ימים אחרי זה ראיתי שהצלם לוי יצחק פריידין מוכר תמונות טריות של הרבי, וביניהם ראיתי תמונה איך שאני מחכה בתור לברך ברכת הגומל).

(תמונה שאני מברך גומל, ונזהר מאוד לא להרים עיני מהסידור)

אחרי קריאת התורה נשאר הרבי בזאל, כי באותו יום כ"ה באלול הרבי אומר קדיש. היה מעניין לשמוע את החזן [כמדומני ר' לוי פריז ע"ה] גומר את התהילים של היום עם הפסוק "וכל קרני רשעים אגדע" שזהו הפרק של הרבי של השנה, ומיד אחר כך אמר הרבי קדיש.

באותו ערב אמר הרבי שיחה לנשי ובנות חב"ד, כרגיל בכל שנה שהרבי אומר שיחה לנשים לפני ראש השנה. אני נכנסתי לעזרת נשים של איסטרן פארקוויי כדי שאוכל גם לראות את הרבי אומר את השיחה לא רק לשמוע מבחוץ. (היה ויכוח בין הבחורים האם זה נכון לעמוד בעזרת נשים ולהסתכל כשהרבי מדבר לנשים. אחרי שחזרתי ללונדון, ראיתי ספר דרשות של החפץ חיים, ובכותרת של אחד הדרשות כתוב: מה שדיבר החפץ חיים בבית הכנסת לנשים, כשהנשים ישבו בבית הכנסת והגברים היו למעלה בעזרת נשים).

באחד הימים שמתי לב כשהרבי נכנס לסליחות, היו פניו הק' כמו מקומטים וכאילו מודאגות, אבל ביציאתו נראה עליו כעין רוגע. (הערתי על זה לאחד הבחורים המבוגרים ב-770 שהתיידדתי אתו הת' ב.ז. שי', שזה מזכיר לי סיפור של רבי לוי יצחק מברדיצ'ב שפעם הייתה גזירה ואחרי זה התבטלה הגזירה וראו הקלה על פניו).

ערב ראש השנה תשל"ז

ביום חמישי בערב התקיימה ההתוועדות הרגילה של ליל ערב ר"ה. כרגיל בקביעות כזאת התחיל הרבי עם מאמר ד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת. אחרי' כמה שיחות, ובהם ביאר באריכות אודות מבצע אהבת ישראל שהרבי ייסד בח"י אלול האחרון, ובהמשך לכמה שאלות שקיבל, הציע כמה עצות פרקטיות איך לקיים אהבת ישראל בהג' קוים של תורה עבודה וגמ"ח. הרבי גם התייחס לאסיפת האו"ם שהתקיימה בימים אלו, שהם לא בע"ב'תים על עם ישראל וא"י, ולכן מכיון שיש כאן יהודים מכל העולם, *שישירו* "עוצו עצה ותופר", וגם כל אלו ששומעים בכל העולם יצטרפו להניגון. הרבי התחיל לנגן בשקט, והי' יותר נראה כאילו הקהל התחילו לנגן בעצמם. כל הקהל ניגנו בהתעוררות גדולה. ואח"כ ציוה הרבי להצרפתים לנגן "האדרת והאמונה". אח"כ ציוה לנגן "ניעט ניעט" ורמז לשרוק והיתה שמחה גדולה.

בשיחה הבאה ביאר הרבי סיפור הצ"צ, שאדמה"ז התגלה אליו לאחר שנתן גמ"ח לנצרך, ובהמשך לזה אמר שיתן דולרים לתת לצדקה. הרבי חילק דולרים לטנקיסטים, וביקש שחוץ מהטנקיסטים, שכל הקהל ישארו במקומם. (אחרי שכל הטנקיסטים חילקו דולרים לכל הקהל, ראיתי שהרבי מסתכל לכיוון מישהו לשמאלו וסימן לו בשתי ידיו כשואל אם נגמר, ומיד התחיל השיחה הבאה – אולי זה קרה בי"ג תשרי, אינני בטוח). בשיחה הבאה ביאר הרבי אודות גודל ענינו של פרשת האזינו כמסופר מאדמו"ר הריי"ץ בשם הרה"מ ממזריטש.

צוה לנגן: אבינו מלכנו, ניע זשוריצי חלאפצי, לכתחילה אריבער, פרזות, כי בשמחה תצאו ורמז עוד פעם לשרוק. הזכיר ע"ד ברכה אחרונה, וטרם צאתו התחיל לנגן ופרצת.

ערב ר"ה הוא מפעמים הנדירים בשנה שהרבי יוצא ומתפלל שחרית עם הקהל, ונדחפתי בתוך הקהל. הרב חייקין שי' ראה אותי ואמר לי תעבור על הספסלים ותתקרב כמה שתוכל, אחרת לא תשמע כלום מהתרת נדרים. אבל אני התביישתי, וגם לא הבנתי בדיוק לאן לעבור, ובאמת לא שמעתי כלום מהתרת נדרים אע"פ

שראיתי את המחזה מרחוק.

אחרי שחרית היו כו"כ הסעות לאוהל, והצטרפתי לא' הוועֶנים שנסעו. כשהגענו הודיע הנהג שיש לנו חצי שעה. היות שזה פעם הראשונה שלי בתוך האוהל, לא ידעתי איך זה עובד ואיפה לעמוד ואיפה לא לעמוד. אני מנסה להתארגן ולהגיד מענה לשון, ופתאום אני מרגיש דחיפה מהיד של מישהו, ואני מסתכל וזה הי' הרש"ג שרצה לצאת. אחרי שהוא עבר התקרבתי יותר, ופתאום הבנתי שהקופסא הבנויי' זה בטח מקום בשביל הרבי, ונזהרתי שלא לגעת בה. ראיתי גם יהודי מכובד עם זקן ארוך שבוכה מאוד חזק וחשבתי לעצמי בטח זה אחד שזוכר את הרבי הקודם ולכן בוכה. אח"כ ביררתי מי זה? ונודעתי שהוא הרה"ג ר' יוסף גולדברג מברונאי שבצרפת. כשהייתי באמצע אמירת מענה לשון פתאום שמעתי דפיקה חזקה והבנתי שקוראים לכל אלו שצריכים לנסוע חזרה ב'וועֶן'. חזרתי ל-770, ובדיוק כשהגעתי ראיתי איך הרבי נכנס למכונית ונוסע לאוהל.

ראש השנה תשל"ז

הרבי נכנס והי' איזה מין שקט והדרת הכבוד. הרבי התיישב ואמר קצת תהלים, ואח"כ סימן בידו הק' על השטענדער לנגן וניגנו אבינו מלכנו. שמתי לב שבשמו"ע הרבי האריך קצת (שמעתי פעם מספרים שבליל ר"ה הרבי מתפלל שמו"ע במשך 12 דקות).

ביום הראשון של ר"ה מכיון שאין תקיעות כי חל בשבת, עברו התפילות כימי מנוחות, וגם הי' יותר קל כי אפשר לאכול מזונות לפני התפלה. בשעת אמירת ההפטורה, בהגיעו למילים "חנה למה תבכי" פרץ הרבי בבכי. (חשבתי לעצמי, בדיוק במילים האלו "למה תבכי" הרבי מתחיל לבכות...).

ביום השני, שמעתי שאלו שיש להם מקומות קבועים חייבים להגיע ב-8:30 לתפוס מקום. מכיון שלא הי' לי מקום קבוע לא חשבתי שאני צריך להקדים והגעתי בעשר לתפלה. פתאום שמתי לב *שיש שינוי* גדול מכל פעם, וישנם דחיפות הולכות וגודלות לכיוון הבימה. הצטרפתי לקהל – ב"ה שקניתי לפני ר"ה מחזור קטן פורמט

כיס שיותר קל להסתדר אתה – ונדחפתי בתוך הקהל, גלים הולכים הלוך ושוב. משום מה התפללתי אחרי הקהל, ובתחלת חזרת הש"ץ הייתי באמצע שמו"ע. בחור אחד שנדחף למקומו ראה שאני באמצע שמו"ע, ריחם עלי ואמר תתפלל, אני אחכה עד שתגמור ואז אמשיך הלאה, והודיתי לו כשגמרתי.

אחד מהחברים שלי פעם אמר לי, כשהרבי עולה על הבימה לתקיעות, כבר לא מרגישים את הדחיפות.... אינני יכול לומר אם הרגשתי זאת או לא, אבל אין לי יותר זיכרון של דחיפות.

ביום השני של ר"ה, הרבי צעד אל הבימה מהר מאד כדי לומר קדיש אחר קרה"ת, כי באותו יום נהג הרבי לומר קדיש (על גיסתו הי"ד). (המזכירים רצו אחריו עם החבילות של פ"נים, עטופים בנייר חום, וקשורים בחוט לבן. שמתי לב שהריב"ק תחב את הטלית שלו לתוך הגארטל...).

אחר ההפטורה הכריז הגבאי רמ"פ כ"ץ (כרגיל), שכולם יעמדו על מקומם, ואף א' לא יעמוד על ספסלים וקופסאות וכדו', און מ'זאל וויסן וואו מ'שטייט און פאר וועמען מ'שטייט.

הי' כ"כ מרגש לשמוע את כ"ק אדמו"ר מתחיל בקול רם: **למנצח לבני קורח מזמור**! (המילה למנצח הדגיש כאילו אומר "למנצ-יֵי-אַח" והאריך בצדי"ק) ואחר"ז כל הפסוקים, כשכל הקהל חוזר על הפסוקים. אחרי קצת אריכות מתחת לטלית התחיל לומר הברכות בניגון המיוחד של הרביים. לראות את הרבי עושה כאילו מלאכה - משהו שונה מלדבר ולהשמיע שיחות, זה כל כך מפליא...

את הפסוקים שלאחר התקיעות, אמר הרבי בקול נמוך יחסית. בשונה מרוב השנים, בהן היה מגביה את קולו הק' מפסוק לפסוק, הרי שבשנה זו נאמרו כל הפסוקים שאחר התקיעות באותו טוֹן. כשהרבי עבר לידי בחזרתו למקומו, ראיתי שיש בידו הק' כמה מפות אחד מהם אדום (אומרים שזה המטפחת של אדמו"ר הרש"ב נ"ע).

מהחזנים לא התפעלתי במיוחד, רק את הרב ווינברג הי' אפשר לשמוע הכי טוב, והוא התפלל בכזה וואַרעמקייט שהי פשוט געשמאק לשמוע. שמתי לב שהרבי

התיישב בכמה מקומות בתפלה וגם בחזרת הש"ץ, בשונה משאר ימי שבתות ויו"ט שהי' עומד כל הזמן (ממה שזכרתי משנה שעברה). גם ראיתי שהרבי לא מקפיד לעמוד בכל קטע שפותחים את ארון הקודש (אבל אינני בטוח אם כן הי' גם בר"ה, ביו"כ בטוח שישב בהרבה קטעים שהארון הי' פתוח), וגם מעניין איך שהריל"ג עוזר להרבי לעמוד ולשבת – מקרב את הכסא וכו'.

בערב לפני השקיעה, התקיימה התוועדות הרגיל של ר"ה. מקודם כבר אמרו לי איך הסדר של התוועדות זאת, ובכל זאת הי' לי קצת פלא לראות התוועדות שחוץ מהמאמר אין הרבה שיחות, ורוב ההתוועדות הוא ניגונים.

(חשבתי שאהי' חכם, ואוכל לעמוד איפה שאני רוצה, ותפסתי מקום בספסל מול מקומו של הרבי. אבל כשהגיעו אלו שזה הי' מקומם הקבוע, לאט לאט נדחפתי מהמקום, אבל התעקשתי לעמוד שמה, וממילא נשארתי עומד רק הרגליים בספסל, וכל גופי החוצה. בחור א' בע"ת, גדול עם כוח חזק, אמר לי תשען עלי ותוכל להישאר פה וכן עשיתי, הייתי אז מאוד קטן, וככה נשענתי עליו כל ההתוועדות, שנמשכה בערך שעה וחצי. אחד מהבחורים שעמד שמה העיר לי, מה אתה עושה לבן-אדם הזה שאתה נשען עליו כל הזמן, בכל אופן בהתוועדות הבא אל תעשה את זה עוד פעם. מי יודע? אולי בגלל המצב הזה הלא נוח – ראיתי באמצע ההתוועדות הרבי פתאום מסמן לא' בצד שעמדתי להגיד לחיים, אבל לא ידעתי אם זה הי' אלי או לא, ולא הגבתי כלום. הרבי עשה בראשו סימן של חבל, וככה זה נגמר, אבל בשבילי זה לא נגמר ובשמח"ת חשבתי עוד עד"ז - כדלהלן בעז"ה).

אחרי נטילת ידיו הק' לסעודה ואכילת המוציא, ציוה לנגן הניגונים של רבותינו נשיאינו. אחרי ג' תנועות של הבעש"ט והמגיד, ציוה הרבי לנגן "א אלטער רבי'ס ניגון". ר' יואל חשב שהרבי אמר "דער אלטער רבי'ס ניגון" והתחיל לנגן ניגון ד' בבות, והרבי סימן בראשו שלא. ר' יואל התחיל לנגן קלי אתה, ואחרי הניגון אמר לו הרבי לנגן "אבינו מלכנו". (אח"כ בחזרה טען הרב יוסי העכט שי' שהרבי בעצם רצה שינגנו אבינו מלכנו, אבל מכיון שהתחיל קלי אתה, הרבי נתן לנגן גם את זה).

אח"כ צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה יחיינו מיומיים. אח"כ בירך הרבי ברכת המזון, וכולם התפללו מעריב, הרבי הבדיל והתחיל לחלק כוס של ברכה. ב"ה הצלחתי למצוא מקום טוב לראות את הרבי מחלק כש"ב, והרבי עודד רוב הזמן בניגונים.

מרוב שמחתי לראות את הרבי מעודד את הניגונים, לא שמתי לב איך שהזמן עובר. פתאום ראיתי שהרבי התיישב לומר ברכה אחרונה, סימן שנגמר כש"ב ואני הפסדתי את ההזדמנות, אבל ניחמתי את עצמי שעדיין יש שמח"ת שאוכל לקבל אז כש"ב.

מצום גדלי' אינני זוכר משהו מיוחד, אבל במוצאי צום גדלי' אחרי מעריב עמדתי בפרוזדור ליד הדלת הראשית, ור' בערל שי' דוברבסקי ביקש ממני לשמור רגע על בנו הקטן עד שהוא יחזור ויאסוף אותנו. עמדתי ככה עם הילד ולא חשבתי משום דבר, פתאום נפתחה הדלת של געה"ת והרבי יצא... אני כ"כ נפחדתי, והרבי עבר לידינו והסתכל על שנינו ויצא. כשר' בער'ל שי' אסף אותנו והלכנו הביתה, אמרתי לו שהרבי פתאום יצא ושמאוד נפחדתי... הילד פנה לאביו ושאל: למה הוא פוחד מהרבי? ואביו ענה לו: ווייל ס'איז א רבי! (חשבתי לעצמי, אולי ילדים מהשכונה כ"כ רגילים לראות הרבי שאינם מפחדים).

ו' תשרי תשל"ז

בתפלות של ו' תשרי תופסים מקום לשמוע את הרבי עומד חזן. במעריב רק שמעתי, אבל בבוקר הצלחתי לעמוד על מקום קצת גבוה מצד ימין של ביהכ"נ, ויכולתי גם לראות כמה מנהגים במשך התפלה. נזכרתי שזכיתי לשמוע קלטת של יו"ד שבט שנה שעברה איך שהרבי עומד חזן, וזה עזר לי להתרכז ולשמוע בתפלה, כי הכרתי את ניגונו של הרבי בתפלה.

מנהגים שראיתי: בכל פעם שנישק את התפילין בדק (או הזיז למקומו) את הקשר של ראש. בתחנון לשני וחמישי גמר כל קטע בקול.

לפתיחת הארון ניגש (או ד"ר זעליגסון או הרב חודקוב), הוציא את ס"ת של משיח, וכידוע שהס"ת מאוד כבד והוא לא יכול להחזיקו, וכמעט ח"ו נפל מידו והרבי תפס אותו וזה נפל לתוך ידיו של הרבי והכתר זז ממקומו ועמד באלכסון, ואחרי רגע הרבי הזיז את הס"ת מלמטה מאיפה שהחזיקו והכתר התיישר. (יותר מאוחר בשנה הראה ר' לוי"צ פריידין את הסרט שלו בישיבה בלוד, וראיתי את זה עוד פעם,

ופלא שחסרים הימים האלו בסרט באתר של ז'עם). תשרי תשל"ז היתה השנה הראשונה שחברת WLCC הקליטו, ומסתמא לא חשבו להקליט את התפילות.

בהתועדות ו' תשרי, עמדתי (אבדלח"ט) ליד הת' י.י.ט. ע"ה. זה הי' מקום טוב וראיתי ב"ה טוב מאוד. פתאום הוא שאל אותי, האם הרבי אומר מאמר בו' תשרי? עניתי לו שלא, אבל באותו רגע ראיתי את הרבי מסמן לר' י. שי' כהן לנגן את המאמר ניגון. (אולי יוסי שם לב שהרבי שם המטפחת על ידו הק'?). הרבי אמר מאמר שובה ישראל. (הי' מאוד ניכר שהרבי מאוד מצונן.. כמה פעמים באמצע המאמר שמעו איך שהצינון מקשה ...). בכל אופן זה הי' חידוש שהרבי יגיד מאמר בו' תשרי, כי ברוב השנים לא הי' מאמר.

בהתוועדות דשבת שובה, דיבר הרבי על נושא בו עסק רבות במהלך הקיץ של השנה הקודמת - מבצע אנטבה. אני זוכר איך שהרבי צעק (כשעיניו הק' הבזיקו): "אין א צייט ווען דער אויבערשטער בעט זיך! זוכט מיר! גייט מען זאגן אויף אידן אז "אין להם חלק באלקי ישראל!"

(כתבו מחוג מסויים נגד הניסים שהיו במבצע אנטבה, שכאילו ח"ו הקב"ה אינו עושה נסים ע"י ש-כפי שכתבו על החיילים - אין להם חלק באלקי ישראל, ועל זה הרבי צעק והתריע הרבה במשך כל החדשים עד שמח"ת ושבת בראשית, וגם בי"ט כסלו הי' לזה המשך).

ערב יום כיפור תשל"ז

התעוררנו כמה בחורים בשעה 4 לפנות בוקר, רצנו למקווה והשגנו טקסי שיקח אותנו ל-Pitkin Ave שם הי' כזה מחסן שהיו מוכרים כל מיני חיות קטנות ועופות שונים. בעיו"כ היו עושים שירות גדולה לקהילה היהודית ומוכרים עופות לכפרות. ניגשנו לדלפק והמוכר אומר לנו באידיש: א דולר א פונט! בשבילנו בחורים מאנגליא זה נשמע קצת מצחיק, כי באנגליא קוראים למטבע המדינה באידיש פונט. קנינו תרנגול ועשינו כפרות, היו שמה גם כמה שוחטים וא' שחט לנו את התרנגול, וב"ה שמענו את הרב שיע שי' העכט מכריז, מי שרוצה לנדב את הכפרות יכול להשאיר

אותם אצלו. יצאנו ותפסנו מונית חזרה ל-770. בדיוק כשהגענו ל-770 בסביבות השעה 7, ראינו שהסוכה מלאה אנשים, ונודע לנו שכל רגע עומד הרבי לצאת לשחיטת הכפרה שלו. נדחפתי לתוך הסוכה אבל לא הצלחתי לראות הרבה כי הי' מלא, וגם אני קצר קומה (דבר שאת חסרונו הרגשתי עוד המון פעמים ב-770).

אחרי זה הלכתי לתפוס תור ללקח, וזה הי' פעם הראשונה שנתנו מספרים לתור, שמעתי אח"כ שהרבי הודה לועד המסדר שהפעם (בגלל המספרים) הי' סדר טוב בלקח. ירדתי לזאל הגדול ותפסתי מנין לשחרית, כי דאגתי למקום שלי בתור. עדיין הייתי בביהכ"נ כשהרבי נכנס בשעה 9:30 לתפילת שחרית. - עיו"כ הוא מהימים המיוחדים שהרבי יוצא למנין לשחרית.

כשהרבי נכנס, עמד שם אחד מהקבצנים קבועים של 770 ואסף צדקה. כשהרבי הבחין בו נעצר והוציא מטבע מהכיס ונתן לו. ההוא בירך את הרבי כמו שהי' רגיל לברך כ"א שנותן לו צדקה: האט א גיט יאר זייט געזינט! הרבי הנהן לו בראשו והמשיך ללכת קדימה למקומו. אני עליתי לעזרת נשים של איסטרן פארקוויי איפה שעמד התור ללקח, ומשם יכולתי לעקוב אחרי מנין של הרבי, וכשנגמר המנין ידענו שעוד מעט יתחיל התור ללקח. בעזרת נשים הי' תלוי מודעה, בה מבקשים מכולם לא לבקש עוד לקח, ואם צריכים לקחת בשביל מישהו, נא לתת להם מהלקח שלכם, וכנראה רוב הקהל נענו לבקשה זו.

אחרי לקח הלכתי הביתה לאכול סעודת יו"ט הראשון, אח"כ מקווה השניי' ומנחה בשעה 3:15.

מהעת שהשמיעו הששש... הרגיל בכניסת הרבי עד שהרבי הגיע למקומו עבר הרבה זמן, כי בעיו"כ הי' הרבי מחלק צדקה לכל אחת מהצלחות ששמו, ובד"כ הי' לוקח בערך רבע שעה.

בסיומו של תפילת מנחה, וכולם מצטופפים ליד מקומו של הרבי, נעמד הרבי בצד הימני של השטענדר, סגר את עיניו הק', והתחיל לברך את עם ישראל בברכה המסורתית שלאחרי מנחת ערב יו"כ. את המיקרופון החביאו בצד עד לרגע שהרבי סגר את עיניו, כי קרה בעבר שהרבי סימן שירחיקו את המיקרופון.

הרבי מתחיל לדבר בטון שהוא שונה משיחות רגילות: דער אויבערשטער זאל געבן א חתימה און א גמר חתימה טובה... מזכיר שתשובה עילאה ענינה שמחה, גם מכיון ששנה זו התחילה עם "יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת" ובפרט שזה שנה אחרי שנה שזה קורה - שכל השנה יהי' שנה של מנוחה... (נוסח הברכה הוגה ע"י הרבי וכבר הודפס בלקו"ש).

מיד אחרי הברכה לאנ"ש, כל התמימים רצים למעלה לזאל הקטן לתפוס מקום לברכת התמימים, שיתקיים בסביבות זמן הדלקת הנרות. הצטרפתי לעולים, וכאילו החלטתי איפה שאני רוצה לעמוד, אע"פ שאין זה בטוח בכלל שאעמוד שמה... הודיעו שיפתחו את דלתות הזאל רק כרבע שעה לפני הדלקת הנרות, וזאת כדי לוודא שכל התמימים יאכלו סעודה המפסקה כמו שצריך, במקום לעמוד ולהדחף שעה או שתיים לפני הברכה (כפי שקרה פעם בעבר, והרבי הי' מאוד לא מרוצה מזה).

החלטתי לרמות קצת את הסיסטם, ובדרך הביתה הלכתי לפעם השלישית למקווה, ועכשיו הי' המקוה כמעט ריק, ונכנסתי ויצאתי במעט זמן... אחרי סעודה המפסקת, מהרתי חזרה ל-770 והזאל מתחיל להתמלאות...

אף פעם לא ראיתי משהו כזה, נכנסים ונכנסים והמקום מתחיל להיות דחוס, לא שדוחפים, רק שכ"כ מלא שאי אפשר לזוז ואעפ"כ נכנסים עוד ועוד. יש גם רעש גדול משש מאוורר גדולים שמזיזים את האויר החם, אבל כמובן הם לא מקררים ... חבר שלנו (ל.ס.) דוחף לידינו, נראה לי שרוצה להגיע לחלון, ואני אמרתי לו שיפסיק לדחוף כי הוא לוחץ את כולנו, אינני זוכר מה ענה אבל כמובן שהמשיך בדרכו.

תוך כמה דקות הזאל כ"כ מלא שא"א לזוז. בגלל שאני קצר קומה וכל רגע נופל לי הכובע החזקתי את היד למעלה כדי לתפוס את הכובע. פתאום אני מרגיש שהלחץ כ"כ חזק, שהעצם של כף היד שלי לוחץ מאוד חזק על העצם של החזה, שפחדתי שיכנס חלילה... במאמץ גדול הצלחתי להעביר את היד שלי מאמצע החזה לצד, כך שלא לוחץ על המקום הכי חלש של עצם החזה... אפילו אם אם כבר רציתי להוריד את היד למטה לא היתה אפשרות.

פתאום פונה אלי הבחור שעומד לימיני, ומבקש ממני אם אני בבקשה להלביש לו את המשקפיים, כי המשקפיים החליקו לו מעל הפנים בגלל החום והזיעה... ושתי ידיו היו למטה, בלי אפשרות להרים אותם. התאמצתי והרמתי את המשקפיים שלו מאיפה שהם שכבו - ממש לידו, כי כמובן לא ה' מקום או אפשרות שהם יפלו למטה... הצלחתי להלביש לו את המשקפיים מצד השמאל שלו אבל בשום אופן לא יכולתי להגיע לצד הימיני שלו, כי היד שלי ה' תפוס בחציו ולא יכולתי להרימו. ניסיתי כמה פעמים, אבל כל פעם הם נפלו עוד פעם בגלל הזיעה, ובסוף הוא אמר לי תודה אבל תעזוב אותם, אין מה לעשות.

פתאום שומעים הקריאה ששש.... ונהי' לגמרי שקט, כנראה (ממה ששמעתי אח"כ) ברגע שהרבי נכנס ניתקו את החשמל לכל המאווררים ונהי' שקט, ושמענו את הרבי אומר ברכת כהנים ולשון של ברכה. בשבילי הי' מאוד קשה להתרכז בגלל הלחץ והחום, אבל הי' תענוג שאני נמצא באותו חדר שהרבי נמצא ומברך אותנו. אח"כ שמעתי בחורים קאכן זיך בחידוש של הברכה היום, שהרבי אמר: אויפלעבן די משפיעים און משגיחים ארום זיך... (להחיות את המשפיעים והמשגיחים שמסביבנו).

אחד החברים שלי סיפר שהוא עמד ליד הדלת של הזאל מאיפה שהרבי נכנס, וברגע שהרבי הגיע לדלת של הזאל הוא נרתע לאחוריו מרוב החום והזיעה, ואחרי שניי' נכנס פנימה ועלה במדריגות לשולחן.

מיד אחרי שהרבי גמר את הברכה ויצא מהזאל, אחד הבחורים הכריז: חברה, יש שבע דקות! וכולם רצו לשתות מים.

כשיצאתי מהזאל, ראיתי את ר' חב"ה שי' עומד עם קיטל בלי טלית, אוסף ומגלגל חוטים של רמקול, ולידו שתי רמקולים גדולים. (אמרו שהשנה היתה פעם הראשונה שהרבי נתן רשות שיהי' רמקול - אבל עם מיקרופון מוחבה - בשעת הברכה).

הלכתי לכיור שבסוף הפרוזדור ושתיתי מים וירדתי למטה. באחד החדרים שליד ביהכ"נ הגדול שמו את כל הנרות של יו"כ, ואני רואה אברך חוכך בדעתו, האם עדיין מותר להדליק את הנר...

יום הכיפורים תשל"ז

תפילות יום כיפור עוברות בנחת ובנעימות, אין דחיפות ובמקומות הרגילים שרים כל הקהל ביחד והרבי מעודד, כי הנה כחומר, דרכך ועוד.

הניגון שהכי אהבתי הייתה כי אנו עמך, שבקטע ששרים בלי מילים יש מקום אחד שהרבי דופק בידו על הסטנדר מהר מאוד לפי קצב הניגון...

אחרי תפילת מעריב, נוהגים להגיד את כל ספר התהילים ופה קרה משהו שלא היה באף אחד מהשנים הקודמות, החזן לתהילים (ר' חיים טשקנטר) כבר גמר, והרבי עדיין נשאר כחצי שעה או יותר ועדיין אמר תהילים. כשגמר יצא עם פנים רציניות בלי להגיד אף מילה.

כשעליתי למעלה, נפלאתי לראות תלוי בקיר בפרוזדור את לשון הברכה לתמימים... (אמרו לי שבכל שנה מתקתקים את הברכה מיד, שיוכלו לקרוא אותו...)

במשך יום כיפור לא היו דברים חריגים, הניגונים והתפילות כרגיל (הרבי לפעמים יושב אף כשארון הקודש פתוח), ובעצם הדבר היחיד שנדחפים בו הוא במנחה לשמוע את הרבי אומר מפטיר יונה. (בבוקר מקבל הרב חודוקוב מפטיר, חזקה של שנים עוד מזמנו של אדמו"ר הריי"ץ נ"ע). מישהו הזהיר אותי בקשר לכורעים, אם אתה רואה שקופצים, תדע לך שכבר פספסת לראות איך שהרבי כורע...

לקראת תפילה נעילה מתחיל להיות תנועה והתרגשות כדי לראות את הרבי מעודד את שירת המארש. אבל בשנה זו קרה משהו מאוד חריג: אבל לזה צריכים להקדים:

– יום או יומיים לפני יום כיפור, התרחש מאורע מחריד. פורעים ערבים תושבי חברון נכנסו לאהל יעקב במערת המכפלה, חיללו והרסו את המקום תוך ביזוי ספרי התורה שבו. בעיו"כ, כשניגש ר' גרשון בער יעקובסון, עורך ה"אלגעמיינער זשורנאל", לקבל לעקאח, ביקש ממנו הרבי, שהיות ועדיין לא נכנס היו"ט באה"ק, אזי שיטלפן לאה"ק ויברר היטב את פרטי האירועים. –

בשעת חזרת הש"ץ של תפילת נעילה, הבחנתי בכמה ילדים שעלו על בימתו של

הרבי. התברר שהרבי סימן משהו לעבר כמה ילדים. ר' דוד רסקין, שהבחין בסימון, ביקש מכל העומדים בשטח הקרוב לחזן להתפנות מהמקום באמרו "הרבי אמר שיצאו". הרבי ראה זאת ואמר: "איך האב ניט געהייסן" [= אני לא ציוויתי]. אחר כך הרבי רמז באיזשהו אופן שהילדים יעלו על הבימה שלו.

בדרך כלל, היה הרבי מרמז להתחיל ניגון באמצעות דפיקה בידו השמאלית. כשהגיע הרבי ל"אתה בחרתנו", סימן כרגיל בידו השמאלית, אך נוסף לכך, עודד בחזקה בידו הימנית - לכיוון הילדים (יתכן שכך היה גם ב"הוא אלקינו" אך אינני בטוח). לאחר "שים שלום", ביקש הרבי מהחזן לחכות, והורה להעלות לבימה את כל הילדים מתחת לגיל בר מצוה שיכולים להתפלל.

מהמקום שאני עמדתי, על ספסל לפני הבימת של קריאת התורה, ההוראה לא הובנה כראוי, שמענו רק קריאות: ילדים, ילדים, דהיינו שהרבי רוצה שכל הילדים הנמצאים בביהכ"נ יעמדו לידו... הרבה ילדים קטנים ביותר נשלחו אל קדמת בית הכנסת, וכמובן שנוצרה המולה רבתי בכל בית הכנסת, בנסיון להעביר את כל הילדים אל הבימה. ראיתי בחורים עומדים על השולחן שעומד בין העמודים הקדמיים, (שמונע מהקהל להתקרב מדי קרוב ליד הרבי), מחזיקים ילדים עם שערות ארוכות דהיינו לפני אפשערענישן, מנסים לשלחם חזרה לאבותיהם.

מאוחר יותר שמעתי מאחד הילדים שעמדו על הבימה, שבמשך כל העת בכה הרבי בכי נורא. הילד, שראה את הרבי בוכה, החל לבכות בעצמו... כשהרבי הבחין בכך, הוא הסתובב אליו וחייך. שמעתי (מהרב צ.ט. שי') בשם המזכיר הריל"ג, שאף פעם לא ראה את הרבי בוכה כמו אז, במשך כחמש דקות הרבי בכה ובכה ללא הפסקה.

כשהילדים כבר מילאו לגמרי את כל הבימה, משך הריל"ג את הסטנדר של הרבי שמאלה לכיוון החזן, כדי לתת מקום לרבי לעמוד מבלי שיקיפו אותו הילדים מכל עבר. אחר כך הזיז הריל"ג את הכסא לקצה הבימה והניח אותו כשגב הכסא כלפי הקהל. הרבי סימן לו לסובב את הכסא לצד השני, (כדי שיוכל לעלות עליו).

כשהמצב נרגע והסדר חזר לשרור ב770, סימן הרבי בידו (השמאלית) לנגן "אבינו מלכנו", וגם הפעם עודד חזק בידו הימנית (פעמיים) לעבר הילדים. כמדומני ששרו

אז "אבינו מלכנו" כמה פעמים. האווירה באותה עת ב770 היתה מחשמלת, אני זוכר שלידי עמדה קבוצה של בעלי תשובה שהתייפחו מבכי, ואני לעצמי הרגשתי כאילו אין עין יבשה בכל ביהכ"נ – כולם הרגישו שקורה כאן משהו שמיימי...

כשהתחיל ה'מארש', סימן הרבי בידו השמאלי על השטענדר לשיר, ואז החל הרבי לסדר את שולי הטלית על הכתפיים למשך זמן, לי זה היה נראה כאילו שהרבי מעוניין לדחות את עלייתו על הכסא... לאחר אולי דקה או שתיים, ניגש הרבי לכסא, הניח את יד ימינו על הסטענדער ועלה לאט על הכסא. הרבי לא מחא כפיים, אלא עודד ביד ימין בלבד. כל זה היה במשך זמן קצר, ולאחרי זה הרבי ירד. אע"פ שזו היתה פעם הראשונה שלי אצל הרבי, בכל זאת הרגשתי שהמארש היתה זמן קצר ביותר, בפרט לפי הסיפורים שסיפרו בשנים קודמות.

זאת היתה מסתמא הפעם היחיד שהרבי עיכב את הקהל בסיום הצום (אומרים שבד"כ הי' הרבי מחזיק שעון לידו בשעת נעילה), והתפילה נגמרה כמעט חצי שעה באיחור. אחרי מעריב עודד הרבי כרגיל את אמירת גוט יו"ט והניגון "ושמחת", ואחרי כמה דקות יצא לקידוש לבנה, עדיין לבוש הטלית והקיטל. (פה קרה משהו עם הצלם ר' לוי"צ פריידין, כנראה שנפל כשרצה לצלם את הרבי חוזר ל-770 אחרי קידוש לבנה, ובשכבו על הרצפה צילם את הרבי. התמונה ישנו בספריא, ומאחוריו רשם הרבי בכי"ק: מוצאי יו"כ תשל"ז).

יום ה' י"ג תשרי תשל"ז

היום הי' חידוש: בנוסף לתפילות מנחה ומעריב, גם קריאת התורה עם הרבי התקיימה למטה, בגלל חודש תשרי. הי' תור ארוך מאוד של אורחים שבירכו גומל בנוכחות הרבי. יותר מאוחר ביום נסע הרבי לאוהל בגלל י"ג תשרי – יום ההילולא של אדמו"ר מהר"ש. כשהרבי חזר מהאוהל, התפלל מנחה למטה, ואחרי מנחה הודיע שיהי' התוועדות. (מעריב כמדומני התפלל למעלה, כדי שיוכלו להכין את ביהכ"נ הגדול להתוועדות). בתחלת מנחה ראיתי את הרב צ.ט. שי', ושאלתיו אם כבר התפלל מנחה (כי הגיע היום מלונדון), וענה לי שהוא דתי, ופחד שאולי יפספס מנחה עם הרבי, והתפלל מקודם.

הרבי נכנס להתוועדות אחרי מעריב. התחיל עם מאמר ד"ה בסוכות תשבו, ואח"כ כמה שיחות. דיבר חזק על המצב באה"ק. בין הדברים אמר הרבי שצריכים להראות שיהודים הם בע"ב'תים ע"י התורה איפה שהם נמצאים, ממילא יאמרו לחיים נציגים מכל המדינות. הרבי חיפש נציג מרומניא, אונגריא, פולין, לעטלאנד ועוד.

בתחילה כשאמרו לחיים אחד אחד, הראה הרבי עם ב' ידיו הק' ואמר: לעבעדיקער! לר' יעקב פרידמן אמר: חדרי תורה אור - אונגארן! הוא אמר לחיים והרבי אמר לו ברוסית משהו בתוכן של דידן נצח, והוא ענה ברוסית. אח"כ שאל הרבי: איפה אלו מפולין? מסתמא חצי הקהל פה מפולין! ר' זלמן סודקביץ אמר לרבי שיש לו פאס (דרכון) מפולין, וענה הרבי: נו גוט. ב-UN (באו"ם) נוגע רק הדרכון! אח"כ שאל הרבי איפה הראש ישיבה? הוא גם הי' פעם בפולין. הרב מענטליק נהי' אדום ואמר לחיים. אח"כ שאל הרבי האם יש מישהו מלעטלאנד (לטביא)? ומיד הראה בידו הק' לשמאלו ואמר: נזכרתי שהרב חודוקב הי' פעם בלעטלאנד. הרב חודוקוב חייך ואמר לחיים. אח"כ ביקש הרבי שינגנו "נאשא סלושבאע", ור' יואל כהן התחיל לנגן, ועשה הרבי תנועה בידו ואמר: ער איז דאך א א"י'דיקע, שישיר מישהו מרוסיא, והרוסים התחילו לנגן "ער טי זימלאק". בכללות אפשר לומר שההתוועדות היתה שמחה מאוד.

למחרת, בערב סוכות בבוקר נכנסו נציגים מכל העולם לחדרו הק' של הרבי לקחת ד' מינים, וגם נציגים מכפר חב"ד נתנו אתרוגים מכפ"ח לרבי, והרבי בירך אותם ביושבו על מקומו, ובירך גם את אנ"ש בכפ"ח, נחלת הר חב"ד, צפת עיה"ק וירושלים עיה"ק. לשון הברכה הוגה אח"כ ע"י הרבי.

חג הסוכות תשל"ז

לפני התפילות בחג כשהרבי נכנס שרים, והרבי מעודד בדרכו למקומו. ובסיום התפילות רוב הפעמים התחיל ר' זושא ווילאמובסקי הפרטיזן ניגון בעידודו של הרבי, והרבי מעודד לו ובדרכו מעודד לקהל. ביום שני של החג הי' תור גדול לברך על לולבו של הרבי, כרגיל בכל שנה. כשהחזן הי' קרוב לסיום חזרת הש"ץ הגיע ר' מאיר הארליג עם הד' מינים ומסרם לרבי. בסוף מוסף לפני שהרבי ירד לברכת כהנים

– בשעת ברכת כהנים שמים את השטענדר הקטן של קרה"ת בסוף בימתו של הרבי, והרבי עומד שם בשעת ברכת כהנים, ואחרי שהכהנים יורדים מבימתו של הרבי, הרבי מהנהן בראשו הק' יישר כח לכל אחד מהכהנים – הרבי הזיז בעצמו את הכסא ממקומו ליד השטענדר עד הפינה מזרחית צפונית, ושם עליו (בעמידה) את ד' המינים שלו. (הר' צ.ט. שי' פנה אלי בתמהון: הרבי הזיז בעצמו את הכסא?!).

[בשנים שלפני תשמ"א, שאז התחילו השיחות בקשר לשמחת בית השואבה, חג הסוכות היתה חג שקטה מאוד, כמובן שיצאו למבצעים לזכות יהודים בד' מינים, וגם היו נוסעים בחוה"מ לשמח יהודים, אבל ככה הי' שקט. רק בלילה השנייי' של החג התקיימו התוועדויות בכל השכונה. לפני החג נודע לי שהמארחים שלי מתכננים לנסוע מחוץ לעיר לכמה ימים במשך חוה"מ, וחשבתי מה אני אעשה? חבר אחד הציע לי לנסוע אתו לעיר וואוּדריזש שבהרים, לעזור לשליח שמה, וכך יצא שכל ימי חוה"מ הייתי אצל שליח, ב"ה הצלחנו מאוד במבצעים, וחזרנו לנ.י. בהושענא רבה (אשתו של השליח הולידה לפנות בוקר של הושע"ר, ובכל זאת הסיע אותנו חזרה לעיר). באחד הלילות הגיעו כמה מאנ"ש לשמח אנשים בסביבה בשמחת בית השואבה, ויכולתי לשאול מה קורה אצל הרבי. אותו יום התקיימה כינוס / התוועדות מיוחדת בשביל ילדי הפאבליק סקול, והרבי נטל ידיים (עם מנין של אנשים), אמר כמה שיחות, ניגנו ניגונים, ואח"כ בירך ברהמ"ז על הכוס ונתן כוס של ברכה למדרכים שהם יחלקו יין לילדים. כל סדר התוועדות מיוחדת הזאת הוגה ע"י הרבי, עד הפרט האחרון. לדוגמא, הרבי כתב שישירו הושיעה את עמיך ג"פ. אחרי שהבנים ברכו ברכה אחרונה יצאו מהסוכה, והבנות ששהו בינתיים בזאל הקטן וראו מהחלונות, נכנסו לסוכה וברכו לישב בסוכה, וגם קיבלו כוס של ברכה (כמדומני).

כמובן שאני וחבריי התאכזבנו מאוד שלא זכינו להיות שמה, אבל א' מאנ"ש (הר' יוסף שי' סגל) הסביר לי שאף אחד לא הורשה ליכנס לסוכה, כי הסוכה קטנה מאוד ובקושי הכילה את הילדים שהגיעו. שמעתי אח"כ שר' חב"ה שי' שכר מצלמה ומסך כדי שיוכלו לראות בביהכ"נ מה שקורה בסוכה, אבל הקהל התאכזבו מאוד כי בקושי כראו משהו, ושילמו את ההשתתפות שביקש רק מתוך רחמנות.

בהושע"ר אחרי צהריים הגענו חזרה לנ.י. ואחרי הכנות לחג תפסנו מקומות להקפות. השנה תפסתי מקום בפירמידה מצד שמאל של ארון הקודש, וב"ה ראיתי

די טוב, רק שמכיוון שמסתכלים על הרבי מהצד, הייתי צריך להיות כל הזמן על קצה אצבעות הרגליים שלי. לא זכורים לי (עכשיו) את כל הניגונים וכל התנועות שהיו, אבל כידוע שמח"ת והקפות אצל הרבי, זה דבר שלא נשכח.

"**מלך עולמים הושיעה נא!**"

שנת תשל"ז התייחדה בכך שהיתה זו הפעם הראשונה בה הרבי אמר שיחה באמצע הקפות. בשונה משנה הקודמת, בה הרבי היה פוסע לכיוון הקהל בכל תחילת הקפה, בשנה זו נשאר הרבי לעמוד במקומו כשהוא שעון על הסטענדער ופניו לקהל. לעניות דעתי הסיבה היתה נעוצה בכך שהרבי הי' מצונן, ובקולו הק' היה נשמע שיעול כבד.

כשהגיעו להקפה ה', הרבי פסע קדימה והסתכל לשמאלו לעבר הגבאי רמ"פ כ"ץ, והתחיל לדבר. ברגע הראשון הי' נראה כאילו שרוצה להורות לו משהו בקשר להקפה, אבל להפתעתינו התחיל לומר שיחה. המילים הראשונות שאמר היו: "אזוי ווי ס'איז הזמן גרמא צו פראוועז הקפות אין חברון עיר האבות". הרבי דיבר על כך שחברון שייכת ללויים ועל כן להקפה זו ילכו הלויים וינגנו את המארש הידוע. לנו היה ברור שכל זה בא בהמשך למאורעות של ערב יום כיפור.

לאחר השיחה, לקח הרבי את הסידור והחל לקרוא את הנוסח בקול גבוה מאוד: "מלך עולמים הושיעה נא!" ובהמשך הקטע אף העלה הרבי את הטון עוד יותר, באמרו את המילים "סומך נופלים עננו ביום קראנו" בשאגה אדירה! אח"כ אמר הרבי בשקט את הפסוקים המופיעים בהמשך, ובינתיים התחילו כמה כבר להתחיל לשיר את המארש, כשאחרים צועקים שאַ! כשסיים הרבי את אמירת הפסוקים, אמר הרבי "נו, המארש הידוע!", והחל לעודד מאד חזק. קרוב לבימה עמד יהודי נטול זקן שעשה בידו תנועות שמחה בדוגמת תנועות העידוד של הרבי, הרבי עודד לעברו כמה פעמים. דיברנו אז שאולי עידודים מיוחדים אלו במארש הם כ'השלמה' למארש דמוצאי יום הכיפורים שהיה די קצר...

גם למחרת בליל שמח"ת לפני הקפה ה', אמר הרבי שיחה, בה הרבי כיבד בהקפה את כל אלו השייכים לצבא בהווה או בעבר. אני זוכר למשל את ר' זושא וילמובסקי ור' אברהם יצחק גליק ניגשים להקפה זו. הרבי אמר עוד פעם את הפסוקים מלך

עולמים וכו', וכשגמר, לא ידעו מה לשיר. אחרים התחילו לנגן את המארש, ואז התחיל הרבי לנגן הושיעה את עמיך.

דרך אגב, באמצע אחד הניגונים שלאחרי אתה הראת (אולי ופרצת), פתאום נכבו האורות בשלשת רבעי ביהכ"נ. כל אלו שעמדו לידי בפירמידה נשענו אחורנית כי אין אור ובין כך לא יראו, אבל עכשיו נהי' לי יותר קל לראות, וראיתי שהרבי לא הפסיק לרגע מלעודד את הניגון. מהאור שהאיר מצד מערב של ביהכ"נ יכולתי לראות את זקנו הלבן של הרבי, וראיתי איך שהרבי המשיך למחוא את כפיו.

באחת מהשיחות בהתוועדות של יום שמח"ת, האריך הרבי לדבר על המבצעים, הרבי נתן כמה הסברים בענין המבצעים וחזר עליהם בטוב טעם. הביאורים היו כל כך יפים ומאלפים עד שחייכתי מרוב הנאה... לקראת סוף השיחה חייך הרבי חיוך רחב, והיתה לי הרגשה מסוימת שזה קשור אלי...

בהתוועדויות דשמח"ת ושבת בראשית, המשיך הרבי לדבר באריכות בענין הניסים באנטבה. הרבי אמר שישאלו רבנים שתי שאלות (בשבת בראשית הוסיף הרבי שאלה שלישית אבל באותו תוכן כמו השאלה השניי'. שאלה הראשונה: מה הדין אם אחד מהחטופים יחזור לאנטבה, האם חייב לברך ברכת הניסים או לא? ז.א. אלו שטוענים שזה לא נס של הקב"ה, האם צריכים ע"פ דין לברך להקב"ה על נס זה? שאלה שניי': אם מישהו צריך רופא, ויש לא ברירה לקחת רופא מומחה אבל הוא אומר על עצמו "כוחי ועוצם ידי", או רופא לא כל כך מומחה אבל שומר תורה ומצוות, לאיזה רופא צריכים לפנות? הכוונה בשאלה הזאת, האם אפשר להשתמש בחיילים שיכולים אולי לומר "כוחי ועוצם ידי" אבל הם מומחים בתכסיסי מלחמה ויכולים להציל את החטופים. והרבנים לא יכבשו פניהם בקרקע לומר, כשיבוא אלי שאלה כזאת אז אענה, אלא שיענו עכשיו.

במשך התוועדות יום שמח"ת אמרתי לחיים לרבי כמה פעמים ובכל פעם הרבי ענה לי. מכיון שהי' לי ספק אם הרבי רצה שאגיד לחיים בהתוועדות של ר"ה, לכן אמרתי כמה פעמים לחיים בשמח"ת כדי להשלים את זה. אחרי כמה פעמים הרבי הפסיק לענות לי ולא הבנתי למה. (בכל זאת, כשהרבי אמר שכל אלו שהשתתפו בתהלוכה יאמרו לחיים, אמרתי גם אני לחיים ביחד עם כולם). אחרי שמח"ת דיברתי אודות זה עם בנו של המארח שלי ר' מ.צ. דובראווסקי שי' שהי' כבר בחור מבוגר,

אז הוא שאל אותי כמה פעמים אמרת לחיים? אמרתי לו 4 או 5 פעמים. אז הוא ענה לי הגזמת! תאר לך שכל אחד בהתוועדות הי' אומר 4 או 5 פעמים לרבי... אבל אחרי זמן חשבתי לעצמי, לכאורה אמרתי ארבע פעמים לחיים לרבי, ובפעם החמישית כבר לא ענה לי בגלל התקנה של משקה. (האמת אני לא בטוח שידעתי אז אודות הגזירה של משקה... ובטח שלא עלה אז על דעתי.)

שבת בראשית תשל"ז

בשבת בראשית בבוקר, אחרי אמירת תהלים עלה הרבי לחדרו, וחזר לתפלת שחרית ברבע לאחד עשרה! כרגיל בשבת בראשית החזן ר' משה טלשבסקי האריך בניגונים, וגם הפרשה היא ארוכה, גמרו את התפלה באחד ועשרה! ז.א. עשרים דקות לפני התחלת ההתוועדות! התחילו לסדר את ההתוועדות כשספסלים עפים מעל הראשים... ב"ה הספקתי לעשות קידוש ולחטוף אחד מ'אייער קיכעלעך' למקום סעודה, ובאחד וחצי נכנס הרבי להתוועדות.

בין אחד השיחות בשבת בראשית, קרא הרבי לר' גרשון העניך כהן ממאה שערים, ושאל אותו על בקבוק יין מסוג מסוים האם שותים אותו בירושלים? והוא ענה שכן. בשיחה הבא הורה הרבי, שכל אלו שהיו כאן בהקפה ה' ובמיוחד הלויים, יבחרו יום, ויערכו הקפה ה' עם אמירת הפסוקים וכו', בירושלים ליד כותל המערבי, ובחברון במערת המכפלה – אבל שיהי' ברשיון ובתיאום עם הצבא. אחרי השיחה קרא הרבי למרא דאתרא של כפר חב"ד הרב נחום טרבניק ע"ה ונתן לו שני בקבוקים – אחד מהם היה הבקבוק אודותיו בירר הרבי אצל ר' גרשון הענין כהן.

זכורני, שבשעת מכירת המצוות, הרבי השעין את צדו השמאלי של הגב על הכסא, ועיין בספר ההערות על הזהר לאביו ז"ל. ראיתי על פניו של הרבי שהוא מתאמץ בלימוד, גבות עיניו הק' היו מכווצות בריכוז וראשו היה מאומץ. לפתע, אורו עיניו של הרבי באחת. באותו רגע, הרבי מיד השתעל. בעיני היה זה כאילו שהרבי מעוניין לכסות על העובדה שהוא 'תפס' והבין את הנכתב שם.

"**אלע זאלן האבן פון דיר נחת**"

בסוף החודש, זכיתי להיכנס ליחידות. לפני כן הדריכו אותי שיש לדפוק בדלת, לומר "שהחיינו" בקול, לנשק את המזוזה וכדו', אך מרוב פחד שכחתי מהכל... כשעמדתי בתור, הי' כמו חצי עיגול של בחורים בגעה"ת ואני הייתי הראשון מבין הבחורים. זה שהי' לפני ביחידות, נשוי עם סירטוק, האריך ביחידות והריל"ג התחיל לפחות ולסגור את הדלת, לרמז לו שימהר לצאת אבל הוא לא יצא. אז פתאום הריל"ג פתח את הדלת לגמרי, ועשה כזה תנועה עם הידיים של "מה קורה פה" (למי סימן אינני יודע), והדלת נשארה פתוחה. מכיון שעמדתי מיד ליד הדלת שמעתי את הקול של הרבי ברור, אבל פחדתי להקשיב כי זה לא היחידות שלי. לבסוף הריל"ג נכנס לחדר ותפס את האיש ביד והוציא אותו מחדרו של הרבי, ואח"כ נגע לי בזרוע שאכנס.

מהפחד בכלל שאני עומד להיכנס לרבי, וגם אחרי שראיתי את ריל"ג מוציא איש בחדרו של הרבי, וגם שהוא נוגע לי כאילו שאמהר להיכנס, שכחתי כל הדברים שאמרו לי לעשות. רק מזל ששמים את הגארטל לפני זה...

עם הכנסי אל החדר, שמתי לב שהרבי מתרומם מעט, הרבי כביכול התרומם בכדי להושיט את היד ולקחת ממני את הפ"נ, אך היה ניכר שרצונו הק' להתרומם מעט. אחר כך שמעתי מאנשים נוספים שביחידות הראשונה שלהם הרבי התרומם מעט (מפרשים את זה שאז הרבי מקשר יחידה עם יחידה).

הרבי לקח ממני את הפ"נ, הרכיב את המשקפיים על קצה האף והחל לקרוא. בפתק כתבתי שאני רוצה ללמוד בפריז (ברינואה) ואני מבקש את הסכמתו וברכתו הק'. בנוסף כתבתי את שמות בני משפחתי וביקשתי ברכה עבורם. הרבי נטל עיפרון וסימן קו מאוזן מתחת לענין הלימודים בשנה הבאה, אחר כך סימן הרבי קו מאונך לצד השם שלי ועוד קו לצד שמות בני משפחתי.

הרבי (הוריד את המשקפיים ו)התחיל לדבר כשעיניו הק' היו עדיין נעוצות בפתק: "בנוגע וואס דו שרייבסט..." ואז הרים את עיניו הק', הביט עלי ושאל: "פארשטייסט אידיש?". התקשיתי לענות בפה והנהנתי בראשי לחיוב. הרבי המשיך: "בנוגע וואס דו שרייבסט וועגן א פלאץ צו לערנען, דאס דארפסט זיך אַדורכרעדן די טעמים אויף דערויף מיט די הנהלה". אחר כך שאלני הרבי: "האסט געקראגן דולאר'ס ביי דער פארבריינגען?" ומיד רץ לי במחשבה: ער"ה? כן. י"ג

תשרי? כן. הנהנתי בראשי לחיוב. הרבי פתח את המגירה והוציא משם דולר באמרו: "וועל איך דיר געבן נאך א דאלאר, זאלסט דאס אויסבייטן אויף פראנקן אויב דו וועסט גיין דארטן, אדער וואו דו וועסט גיין זאלסטו דארטן אויסבייטן בכסף מדינה ההיא, מוסיף זיין א דאלאר און געבן אויף צדקה".

אח"כ המשיך הרבי לברכני:

"דער אויבערשטער זאל דיר בענטשען" - הרבי ניסח את הברכה באותן מטבעות לשון בהן השתמשתי בפתק, כגון "להיות ירא שמים ולמדן" ועוד. הרבי המשיך: "זאלסט לערנען בהתמדה ושקידה, דער טאטע און די מאמע זאלן האבן פון דיר חסידישע נחת און אלע זאלן האבן פון דיר נחת". להבנתי, במילים האחרונות הרבי ענה על בקשתי לזכות לגרום נחת רוח לרבי... (כשאמר "חסידישע (נחת)" שמעתי את הס' מאוד חזק - בגלל חוסר השיניים).

במשך כל הדיבור הנ"ל הרבי החזיק את הדולר בידו ובשלב זה הוא הושיט לי אותו. מהרגע בו לקחתי את הדולר עד לאחר שיצאתי מהחדר אינני זוכר שום דבר... ההתרגשות והיראה שאפפו אותי השפיעו עלי, ואינני זוכר איך יצאתי מהחדר...

באחד הימים שמענו שהרבי יוצא ללוות את האורחים מאה"ק שחוזרים, והרבה תמימים עמדו בחוץ לראות במחזה, הי' לי אז מצלמה ישנה וחשבתי שאולי אנסה את מזלי לקחת תמונה של הרבי, אבל התמונה לא יצאה... הי' מחזה לראות איך שהרבי עומד ליד הדלת הראשית למעלה מן המדרגות, והקהל עומדים ושרים כי בשמחה.

•

זהו סיכום ביקורי השני שזכיתי לחסות בצל כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, יה"ר שנזכה לחזות עוד את הדרת קדשו בקרוב ממש בביאת משיח צדקינו נאו!